

Ömer'in vefat etmeden önce yerine bir halife tayin etmesi istendiğinde Sâlim hattaya olsaydı hiç çekinmeden onu tavsiye edeceğini söylediği belirtilmiştir (*Müsned*, I, 20; İbn Sa'd, III, 343). İbn Ebû Hâtîm, Sâlim'den rivayet edilen herhangi bir hadis bilmediğini söylerken İbn Hacer el-Askalânî ondan nakledilen iki hadis tesbit etmiş, ancak bunların senedinde inktâ ve zaaf bulunduğunu belirterek İbn Ebû Hâtîm'in değerlendirmesini Sâlim'den gelen sahih bir rivayet bulunmadığı biçiminde anlamak gerektiğini ifade etmiştir (*el-İşâbe*, II, 6-7).

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, I, 20; II, 163, 189, 190, 191, 195; IV, 203; VI, 39, 165, 201, 249, 269, 271, 356; Vâkıdî, *el-Megâzi*, I, 245; III, 1021; İbn Sa'd, *eş-Tabakât*, I, 226; II, 45, 352; III, 85-88, 343, 377, 410, 595; VIII, 270-271; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif*, Beyrut 1987, s. 155-156; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), III, 288, 291-292; IV, 227; İbn Ebû Hâtîm, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, IV, 189; Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 225-227; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* (nşr. Mustafa Abdülkâdir Atâ), Beyrut 2002, I, 232-234, 454; İbn Abdülber, *el-İstî'âb* (Bicâvî), II, 567-569; Şîrûye b. Şehredâr ed-Deylemî, *el-Firdevs bi-me'sûri'l-hitâb* (nşr. Ebû Hâcer M. Saîd b. Besyûnî Zağlûl), Beyrut 1406/1986, I, 234; İbnü'l-Esrî, *Üsdü'l-gâbe* (Bennâ), II, 307-309; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, I, 167-170; a.m.f., *Târîhu'l-İslâm: 'Ahdü'l-Hulefâ'ir-râşidin*, s. 54-57; İbn Hacer, *el-İşâbe*, II, 6-8; IV, 336-337; Ali el-Kârî, *el-Mevzû'atü'l-kubrâ: el-Esrârü'l-merfû'a fi'l-ahbâri'l-mevzû'a* (nşr. M. Saîd b. Besyûnî Zağlûl), Karaçi, ts. (Kadîmî Kütübhanê), s. 253-255; Ebû'l-Hasan en-Nedvî, *Muhtârât min edebi'l-Arab*, Beyrut 1965, s. 202-210; Rafî Ahmad Fidaî, *Companions of the Holy Prophet*, New Delhi 1986, II, 77-82; M. Zekeriyâ Kandehevî, *Evcezü'l-mesâlik ilâ Muvaftâ'i Mâlik*, Beyrut 1410/1989, X, 307-314; Wensinck, *el-Mu'cem*, VIII, 94.

MEHMET ÖZŞENEL

SÂLİMÎ (السالمى)

Ebû Muhammed Nûreddîn Abdullâh b. Hamîd (Humeyd) b. Sellûm es-Sâlimî (1869-1914)

Umanlı tarihçi ve İbâzî âlimi.

Uman'da Rustâk şehri yakınlarındaki Havkayn adlı belde doğdu. Kur'an-ı Kerîm'i ezberledikten sonra Rustâk'a giderek Râşid b. Seyf el-Meleki'den eğitim aldı. On iki yaşında geçirdiği bir rahatsızlık yüzünden gözlerini kaybetmesine rağmen ilim meclislerine devam ederek güçlü hâfizası ve gayreti sayesinde Rustâk'ta parlak bir öğrenci olarak tanındı. Bu sırada bölgedeki İbâzî yönetiminin merkezi, Bû Saîd hânedanının Kays kolunun elinde bulunan Rustâk'tan Şeyh Sâlih b. Ali el-Hârî-

sî'nin idaresindeki Şarkıye'ye intikal edince Sâlimî de 1890'larda ilmine ve dinî hassasiyetine güven duyduğu Hârîsî'den ders almak için Şarkıye'deki Kâbil şehrine yerleşti. Hocasının öldüğü 1896 yılına kadar ondan faydalandı. Diğer iki önemli hocası Saîd b. Halefân el-Harûsî ve Muhammed b. Selîm el-Gâribî'dir. Daha sonra Şarkıye Hinâvîleri'nin yönetimini üstlenen hocası Sâlih b. Ali'nin oğlu Emîr İsâ b. Sâlih ile gisini devam ettirdi. Ancak 1905 yılından sonra Cebeliahdar'daki Gâfirî ailesinden Benî Riyâm'a mensup Himyer b. Nâsır en-Nebhânî ile anlaşıp onun liderliğini destekledi. Benî Riyâm'la anlaşmalı olan Benî Harûs şeyhlerinden, eski öğrencisi Sâlim b. Râşid'in 1913'te Tenûf'ta imâmete seçilmesini sağlayıp Şarkıye'ye döndü. Sâlimî'nin hayatının son devresinde üstlendiği en önemli görev, 1913'ten 1955 yılına kadar Uman dahilinde imâmetin yeniden tesis edilmesinden sorumlu olan Nehda adlı hareketin başkanlığını kısa bir süre için de olsa üstlenmesi ve imâmet makamının işlerlik kazanması için önemli katkılarda bulunmasıdır. Bu dönemde hareketin bazı vakıf gelirleriyle desteklenmesi konusunda başta hocası Mâcid b. Hamîs el-Abrî olmak üzere bazı kimselerle görüş ayrılığına düştü. İlişkilerini düzeltmek amacıyla Hamrâ'da bulunan Abrî'yi ziyarete giderken yolda muhalifleri tarafından öldürüldü, cenazesi Tenûf'ta defnedildi. Reisü'ulemâ unvanıyla anılan Sâlimî'nin takvâ sahibi, sözünü esirgemeyen, cesur, topluluk problemleriyle ilgilenen bir kimse olduğu kaydedilmektedir.

Eserleri. 1. *Meşâriku Envârî'l-ukûl. Envârü'l-ukûl* adlı eserinin şerhidir. İslâm inanç esasları, İslâm fırkaları ve bunların düşüncelerinin mukayeseli olarak ele alınıp incelendiği bir çalışma olup Ahmed b. Hamed el-Halîfî ve Abdülmün'im el-Ânî tarafından neşredilmiştir (Dimaşk 1410/1989, 1416/1995). 2. *Behcetü'l-Envâr. Envârü'l-ukûl*'ün kısa bir şerhidir (*Şerhu ta'atî's-şems*'in kenarında, Kahire 1317). 3. *Tuḥfetü'l-a'yân bi-sireti ehli 'Umân*. Eserde Uman'ın coğrafi konumu, Uman halkı, Araplar'ın ülkeyi İranlılar'dan almasından itibaren Uman'ın devletler, ulemâ'nın biyografisi, Uman'ı ziyaret eden seyyahlar ve eserin tamamlandığı 1910 yılına kadar Uman'daki siyasî olaylar ele alınmaktadır. Kitap Ebû Ishak İbrâhim Eттаfeyyîş'in tashih ve dipnotlarıyla yayımlanmıştır (I-II, Kahire 1332-1347, 1380/1961). 4. *el-Hüccetü'l-mukni'a fi ahkâmî şalâti'l-cum'a* (*Şerhu ta'atî's-şems*'in kenarında, Kahire 1317). 5. *Cevherü'n-nizâm fi 'ilmeyi'l-*

edyân ve'l-ahkâm. Kolayca ezberlenebilmesi için her mısraı kendi içinde bağımsız olan urcûze şeklinde, özellikle kadılar için yazılmış dinler ve dinî hükümlerle ilgili bir eserdir. 6. *Gâyetü'l-murâd*. İnanç esasları konusunda yine urcûze tarzında kaleme alınan bu eser Süleyman b. Muhammed el-Kindî tarafından şerhedilmiştir. 7. *Şerhu'l-Câmi'i's-şahîh* (*Hâşiye 'ale'l-Câmi'i's-şahîh*). Rebî' b. Habîb'in *el-Câmi'u's-şahîh* diye de bilinen müsnedi üzerine yapılan geniş bir çalışmadır (I-II, Kahire 1326). 8. *Medâricü'l-kemâl*. Fıkha dair 2000 beyti aşkın bir eser olup İbrâhim b. Kays'ın *Muhtasarü'l-hisâl* adlı eserinin nazma çekilmiş şeklidir. Müellifin buna yazdığı *Me'âricü'l-âmâl* adlı şerhi Saîd b. Hamed el-Hârîsî *Netâ'icü'l-aqvâl min Me'âricü'l-âmâl* adıyla nesre çevirmiştir (Uman 1420/2000). 9. *Şerhu Bülûğî'l-emel fi'l-müfredât ve'l-cümel*. 10. *el-Menhelü's-şâfi*. Aruz ve kafiyeye dair bir çalışmadır. 11. *Telkinü's-şibyân*. Uman'daki İbâzîler'in çocukları için yazılmış ve birçok defa basılmış bir din bilgisi kitabıdır. 12. *Ta'atü's-şems*. Müellifin *Şemsü'l-uşûl* adlı fıkıh usulüne dair elfiyesinin şerhidir (Kahire 1317). 13. *el-Lüm'atü'l-mudî'e min eşî'ati'l-İbâziyye* (Kahire 1326).

BİBLİYOGRAFYA :

Sâlimî, *Tuḥfetü'l-a'yân bi-sireti ehli 'Umân* (nşr. Ebû Ishak İbrâhim Eттаfeyyîş), Kahire 1380/1961, s. 290, 295, 296, 300, 313-314; a.m.f., *Meşâriku Envârî'l-ukûl* (nşr. Ahmed b. Hamed el-Halîfî - Abdülmün'im el-Ânî), Dimaşk 1416/1995, bk. Tercemetü'l-müellif, s. 7-8; Serkîs, *Mu'cem*, I, 997; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 691, 692; II, 823; M. Saîd Nâsır el-Vüheybî, "Dirâse 'an mü'erriḥi'l-'Umânî 'Abdullâh b. Hamîd es-Sâlimî", *Eb-hâşü'l-halkati'r-râbi'a li'l-merâkiz ve'l-bi'âti'l-muḥtemme bi-dirâseti'l-Halici'l-Arabî ve'l-Cezireti'l-Arabiyye*, Ebûzabî 1979, s. 282-292; Saîd M. Bedevî v.dğr., *Delîlü a'lâmi 'Umân*, Beyrut 1412/1991, s. 112-113; Cemâl Zekeriyâ Kâsım, "el-Uşûlü't-târîhiyye li-kazıyyeti 'Umân", *el-Mecelletü't-târîhiyyetü'l-Misriyye*, sy. 12, Kahire 1964-65, s. 178-179; Mustafa Bilge, "Uman Târîhi Kaynakları", *İTED*, IX (1995), s. 293; J. C. Wilkinson, "al-Sâlimî", *EI²* (İng.), VIII, 993.

MUSTAFA ÖZ

SÂLİMİYYE (السالمية)

İbn Sâlim el-Basrî
(ö. 297/909)

tarafından kurulan
ve tasavvufî eğilimler taşıyan
bir kelâm fırkası.

Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Sâlim el-Basrî, devrin tanınmış mutasavvıf ve âlimlerinden Sehl et-Tüsterî'nin önde gelen öğrencilerindedir. Hocasına uzun